

Indikátory:

1. Materiální podmínky vzdělávání žáka

- 1.1 Výživa
- 1.2 Ošacení
- 1.3 Hygiena
- 1.4 Pomůcky

2. Indikátory spojené s rodinou žáka a jejím sociokulturním statutem

- 2.1 Spolupráce s rodinou
- 2.2 Absence ve výuce
- 2.3 Omezení ve výuce z důvodu kulturní odlišnosti

3. Indikátory popisující interpersonální charakteristiky žáka

- 3.1 Jednání a chování žáka ve škole
- 3.2 Vztah k autoritě
- 3.3 Začlenění do kolektivu

4. Indikátory popisující intrapersonální a osobnostní charakteristiky žáka

- 4.1 Sebepojetí
- 4.2 Motivace ke vzdělávání
- 4.3 Únava
- 4.4 Pracovní tempo
- 4.5 Znalost vyučovacího jazyka
- 4.6 Pracovní návyky a samostatnost ve výuce
- 4.7 Pozornost
- 4.8 Kognitivní předpoklady

5. Školní zralost v období prvních let docházky do školy

- 5.1 Připravenost na školní docházku - sebeobsluha a samostatnost ve výuce
- 5.2 Připravenost na školní docházku – dílčí funkce
- 5.3 Připravenost na školní docházku – zvládnutí myšlenkových operací

1. Materiální podmínky vzdělávání žáka

1.1 VÝŽIVA

Optimální stav

Žák má doma zajištěny snídaně, k svačině nosí pestrou stravu, v době oběda se pravidelně stravuje. Pokud nemá z domova připravenou svačinu či zajištěný oběd, rodiče zajistí jiné vhodné řešení (poskytnou peníze na svačinu, balíček na oběd, apod.).

Stupeň 1

Žák nemá pravidelně zajištěny svačiny a obědy, případně nejsou z hlediska nutriční hodnoty vhodné. Např. zatímco některé dny má žák vydatné svačiny, jiné dny nenosí žádné. Některé měsíce nechodí (z finančních důvodů) na obědy do školní jídelny, v době oběda má však stravování zajištěné jiným způsobem.

Rodina je samostatně schopná situaci řešit jen někdy (např. při pobytu dítěte u jednoho z rozvedených rodičů ano, u druhého ne).

Stupeň 2

Svačiny žáka jsou výrazně jednostranné nebo zcela chybí. Žák nemá zaplacené školní obědy a jeho oběd je skromný nebo žádný.

Stupeň 3

Rodina prokazatelně v rozmezí několika měsíců opakovaně nezajišťuje dítěti dostatek jídla. Žák nenosí svačiny, z finančních důvodů nechodí na obědy do školní jídelny, stravu v době oběda nemá jiným způsobem zajištěnu. Může se uchýlovat k žebrání svačiny na spolužácích, vykonávání protislužeb za poskytnutí svačiny či ke krádežím jídla.

1.2 OŠACENÍ

Optimální stav

Žák chodí do školy čistý a upravený, jeho oblečení i obuv odpovídají aktuálnímu počasí. Pokud má žák nedostatečné oblečení, není důvodem finanční nouze či nepéče ze strany rodiny, ale např. žákovo zapomínání nebo snaha o módní extravaganci („vytahaný“ svetr, „roztržené“ kalhoty, apod.).

Stupeň 1

Žák přichází do školy opakovaně v oblečení, které je znečištěné, nebo nevhodné vzhledem k počasí. Nedostatky v ošacení a obutí jsou známkou nižší pozornosti žáka či rodičů, nikoli finanční nouze. Žák (rodič) je po upozornění učitelem schopen situaci reflektovat a vyřešit.

Stupeň 2

Žákovo oblečení bývá znečištěné, někdy i zapáchající, nebo nevhodné vzhledem k počasí. Žák může nosit oblečení a obuv, jejichž velikost neodpovídá jeho věku. Žák (rodič) nereaguje na upozornění učitele, nebo jej bere v potaz jen občas.

Stupeň 3

Žákovo oblečení je často znečištěné nebo zapáchající, protože žák nemá dostatek náhradního oblečení nebo z důvodu špatných hygienických podmínek v domácnosti. Žák nemá některé potřebné kusy oblečení (např. zimní bundu, rukavice, letní boty).

1.3 HYGIENA

Optimální stav

Žák dodržuje základní hygienické návyky úměrně svému věku (např. používá kapesník, dodržuje pravidla při užívání toalety, v domácím prostředí pečuje o své tělo, vlasy a chrup). Do školy přichází čistý a upravený. Žák dochází na preventivní prohlídky k praktickému i zubnímu lékaři.

Stupeň 1

Žák zanedbává některé hygienické návyky. Po upozornění učitele žák (rodič) nedostatky reflektuje a je schopný je odstranit (žák následně přijde do školy čistý, učesaný, s upravenými nehty apod.).

Stupeň 2

Žák do školy často přichází zanedbaný (neumytý, neučesaný), někdy i zapáchá. Základní hygienické návyky zanedbává často i ve škole. Situace se nelepší ani po výzvě učitele.

Stupeň 3

Žák chodí do školy celkově zanedbaný (je zjevný nedostatek hygienické péče v domácím prostředí). Nemá osvojeny základní hygienické návyky (zejm. návyky spojené s péčí o vlastní tělo či užíváním toalety). Péče o zuby je viditelně nedostatečná, přestože trpí kazy, zubařská péče mu není ze strany rodičů zajištěna. Absentují také preventivní prohlídky u praktického lékaře pro děti a dorost.

1.4 POMŮCKY

Optimální stav

Žák má na výuku všech předmětů z domova zajištěny požadované funkční pomůcky (sešity, učebnice, psací, výtvarné a rýsovací náčiní, převlečení a přezutí na tělocvik apod.). Nezapomíná pomůcky žák významně častěji, než jeho spolužáci ve třídě.

Stupeň 1

- Žák nemá na výuku z domova zajištěny některé pomůcky. Jedná se však o **pomůcky, které nejsou pro samostatnou činnost ve vyučování zcela nezbytné, nebo které mu může učitel snadno zapůjčit** (pastelky, sešit, apod.).
- Žák tyto pomůcky z domova zajištěné má, ale opakovaně je do školy nenosí pro zapomínání nebo pro nedostatečnou kontrolu ze strany rodičů.
- Žák sice pomůcky má a do školy nosí, ale potřebuje opakovanou podporu okolí, aby si je dokázal připravit na výuku (např. je sám nenajde v aktovce).

Stupeň 2

Žák:

- nemá na výuku z domova zajištěny některé **pomůcky nezbytné pro samostatnou činnost ve vyučování** (rýsovací náčiní v hodinách geometrie, převlečení a přezutí na tělocvik, sešity a/nebo učebnice na některé předměty)
- nebo je zapomíná několikrát do týdne

Stupeň 3

Žák nemá z domova zajištěny **nezbytné pomůcky na většinu předmětů**. Běžná opatření ze strany školy (vč. případné výchovné komise u dětí nenosících pomůcky pro zjevné zanedbávání svých povinností) nevedou k trvalejší nápravě. Příčinou může být i tísnivá finanční situace rodiny.

2. Indikátory spojené s rodinou žáka a jejím sociokulturním statutem

2.1 SPOLUPRÁCE S RODINOU

Optimální stav

Rodiče se školou spolupracují podle nastavených pravidel a motivují k takové spolupráci i své dítě. Docházejí na třídní schůzky, reagují na výzvy pedagoga, pravidelně kontrolují žákovskou knížku, řádně omlouvají absence svého dítěte ve škole a v rámci svých možností pravidelně zajišťují adekvátní domácí přípravu žáka. Případně svojí neúčast na třídních schůzkách a jiných setkáních se zástupci školy omlouvají a o průběhu a výsledcích vzdělávání žáka se informují jinou formou.

Žák má obvykle splněné domácí úkoly v souladu s požadavky učitele, má potřebné pomůcky, učebnice a sešity podle svého rozvrhu. Rodiče chápou domácí přípravu jako důležitou pomoc úspěchu dítěte ve škole.

Stupeň 1

Nižší kvalita spolupráce rodičů se školou **vede u žáka k pravidelnějším, ale méně závažným rozporům s požadavky učitele nebo školního řádu** (např. častěji nenosí vypracované úkoly, rodiče nezajišťují kvalitní domácí přípravu, neinformují se o prospěchu žáka, nezajímají se o drobné kázeňské potíže dítěte, apod.). Důvody nižší spolupráce rodiny mohou mít objektivně pochopitelnou příčinu (časové vytížení, nízké výchovně-vzdělávací kompetence jinak pečujících rodičů, vztahové problémy mezi rodiči, dlouhodobá nemoc rodiče, apod.), ale také nemusí. Při motivaci školou jsou rodiče ochotni ke spolupráci, ale většinou s krátkodobým dopadem nebo s potřebou průběžného metodického vedení učitelem, protože si se situací sami poradit neumí. **Na řešení závažnějších potíží dítěte rodiče mají zájem a vždy se na nich v rámci svých možností podílí.**

Stupeň 2

Nízká kvalita spolupráce rodičů se školou **vede u žáka k pravidelnějším a závažnějším rozporům s požadavky učitele nebo školního řádu** (žák např. nemá několikrát do týdne vypracovaný úkol, je zanedbáváno doplnění zameškaného učiva provázející dlouhodobé zdravotní potíže žáka, dochází ke krytí občasných absencí ze strany rodiny apod.). Bez kompenzace podpory rodiny jinou osobou nebo institucí hrozí u žáka významný propad ve školních výsledcích nebo v chování a to prokazatelně právě z důvodu nedostatečné podpory žáka rodinou. Rodina je však ochotná přijmout školou nabízená alternativní řešení situace, nebo alespoň nepodniká kroky proti nim. **Na řešení závažnějších kázeňských problémů svého dítěte rodina alespoň formálně spolupracuje.**

Stupeň 3

Žákovi se doma nedostává pravidelné nebo účelné pomoci od rodičů v oblasti přípravy na výuku. Nespolečnost rodiny se školou **vede u žáka k dlouhodobým nebo velmi závažným potížím v rovině vzdělávací nebo kázeňské.** Rodiče přitom projevují jen velmi omezený nebo žádný zájem o řešení situace (případně pouze pod hrozbou represivních opatření).

2.2 ABSENCE VE VÝUCE

Optimální stav

Žákova docházka do školy je bezproblémová, případná absence žáka na výuce má relevantní (nejčastěji zdravotní) příčiny a je rodiči řádně omluvena.

Stupeň 1

Žák vykazuje vysoký počet hodin omluvené absence, případně se objevuje ojedinělá neomluvená absence v nižším rozsahu (do deseti hodin za pololetí u žáků plnicích povinnou školní docházkou). Absence žáka ve škole zjevně negativně ovlivňují žákovy školní výsledky, ale žák je při intenzivnější spolupráci se školou (případně rodinou) schopen postupně pracovat přibližně v souladu se svými předpoklady. Do tohoto stupně zařazujeme i talentované žáky, kteří ve škole chybí minimálně 3x do měsíce z důvodu účasti na různých soutěžích, přestože jejich školní výsledky nejsou zvýšenou absencí viditelně ovlivněny.

Stupeň 2

Žák vykazuje vysoký počet hodin omluvené absence, případně se objevuje neomluvená absence v nižším rozsahu (do dvaceti hodin za pololetí u žáků plnicích povinnou školní docházkou). Vysoké absence jsou prokazatelně jednou z příčin závažnějších výukových obtíží alespoň v jednom vyučovacím předmětu, případně jsou zdrojem adaptačních nebo kázeňských problémů žáka. Rodina samotná nezajišťuje, nebo není schopná zajistit přiměřené řešení situace, je však ochotná přijmout řešení nabízená školou (vč. např. zajištění bezplatného doučování, apod.), případně se jich účastní alespoň formálně.

Stupeň 3

Žák vykazuje výrazné počty omluvených nebo neomluvených hodin (nad 20 hodin za pololetí u žáků plnicích povinnou školní docházkou). Rodina se školou na řešení absence:

- a) nespolupracuje
- b) nebo spolupracuje pouze pod vnějším tlakem,
- c) nebo její snaha o spolupráci není přijímaná žákem samotným (u žáků se známky závažnějších adaptačních nebo kázeňských potíží, které se rodičům dlouhodobě nedaří řešit).

Absence na výuce přitom zásadně negativně ovlivňuje žákovy studijní výsledky a/nebo jeho začlenění do skupiny vrstevníků ve třídě.

2.3 OMEZENÍ VE VÝUCE Z DŮVODU KULTURNÍ ODLIŠNOSTI

Vymezení normy

Žák se účastní veškerých vzdělávacích aktivit a v převážné většině i mimoškolních aktivit pořádaných školou (exkurze, školní výlety, školy v přírodě). Nejeví známky výrazně zvýšené nepohody v souvislosti s kulturně citlivými tématy v rámci probíraného učiva ve škole.

Stupeň 1

Žák v souvislosti s některými tématy výuky vyžaduje z důvodu kulturních a náboženských specifik omezení účasti na některých aktivitách v rámci výuky (např. při probírání tématu zodpovědného sexuálního chování v rámci výchovy ke zdraví apod.) nebo odlišnou činnost (např. v rámci výtvarné výchovy vyloučení námětu lidské postavy apod.). Žák se občas nezúčastňuje mimoškolních aktivit.

Stupeň 2

Žák se nezúčastňuje výuky jednoho předmětu (například sexuální výchovy z náboženských důvodů). Je nutné zajistit náhradní činnost a dohled během výuky tohoto předmětu (např. umístěním žáka do jiné třídy či povolení samostudia v knihovně apod.). Žák se pravidelně nezúčastňuje mimoškolních aktivit.

Stupeň 3

Žák se z důvodu kulturních či náboženských specifik neúčastní výuky více než jednoho předmětu. Žák se vůbec nezúčastňuje mimoškolních aktivit.

3. Indikátory popisující interpersonální charakteristiky žáka

3.1 JEDNÁNÍ A CHOVÁNÍ ŽÁKA VE ŠKOLE

Optimální stav

Žák jedná v souladu s deklarovanými pravidly instituce (školy, třídy, místa mimoškolního pobytu...), v jednání je stabilní, vystupuje slušně a přátelsky, s respektem k ostatním a volí věku přiměřené sociální a komunikační strategie. Pokud se v jeho chování objeví výkyvy, jsou v souladu s realitou, ve které se žák aktuálně nachází, jsou krátkodobé a žák má na své jednání a chování náhled.

Stupeň 1

V chování žáka se **častěji** objevují nestandardní projevy, které působí rušivě nebo vyžadují zvýšenou pozornost pedagoga. Žák např. opakovaně porušuje nastavená pravidla, objevují se u něj drobné prvky agresivního chování, úzkostnosti, negativismu, situaci neodpovídajících reakcí, apod. Nestandardní projevy se v jednání žáka vyskytují zejm. v situacích zvýšené zátěže, nebo průběžně v souvislosti s odlišným hodnotovým prostředím, ve kterém se žák pohybuje mimo školu. S podporou pedagoga je však žák schopný neadekvátní reakce utlumit a zmírnit jejich dopad jak do oblasti vztahů se spolužáky, tak do svých studijních výsledků.

Stupeň 2

V jednání žáka **pravidelně** sledujeme rušivé zvýšení nebo snížení aktivity, dráždivost, přecitlivělost, denní snění nebo jiné nestandardní projevy nepřiměřené situaci a věku žáka. Žák se např. nezapojuje do činností bez opakované pobídky učitele, není ochoten spolupracovat se spolužáky, jedná v rozporu s pravidly chování ve škole (školní řád), v krizových situacích se uchyluje k agresi.

Jednání žáka je korigovatelné spíše dočasně pod přímým dohledem dospělého a má zjevný dopad do oblasti vztahů s okolím žáka nebo do jeho výsledků vzdělávání. Zapojením rodiny a cílenou spoluprací pedagogických pracovníků školy se však daří žáka zapojovat do kolektivu vrstevníků a z velké části i kompenzovat výkyvy ve studijních výsledcích.

Stupeň 3

Jednání a chování žáka:

- a) má dlouhodobě asociální až antisociální charakter, závažným způsobem porušuje domluvená pravidla a narušuje výchovně vzdělávací proces,
- b) nebo jakkoli jinak vybočuje svým charakterem

a to do takové míry, že žákovi brání v samostatném vzdělávání nebo v samostatném pobytu ve vrstevnické skupině (např. děti se sociálními fobiemi, s traumatickými zážitky, s těžkými poruchami chování, apod.).

3.2 VZTAH K AUTORITĚ

Vymezení normy

Žák respektuje autoritu učitele, v rámci svých možností plní jím zadané úkoly. Nevymezuje se vůči pedagogovi negativně, případné drobné konflikty jsou sporadické a souvisejí zpravidla s přirozenými projevy dospívání, osobnostního zrání apod. Případný nesouhlas s postupem autority je žák schopen formulovat adekvátně svému věku a situaci.

Stupeň 1

Žák vykazuje častější problémy s respektováním autority pedagoga. Objevuje se u něj vzdor, nekázeň či odmítání plnění zadaných úkolů. Nevhodné projevy žáka ve vztahu k autoritě působí ve třídě rušivě, ale nepřerůstají v závažnější konflikty s pedagogem, po opakovaném

upozornění žák svůj přístup zpravidla koriguje. Mohou souviset se specifickým sociokulturním zázemím žáka (např. omezené respektování autority ženy u výrazně patriarchálních kultur), s nedůvěrou k danému pedagogovi, s nezvládnutím míry zátěže v konkrétní situaci a podobnými faktory.

Stupeň 2

U žáka se **opakovaně** objevují závažné projevy nerespektování autority pedagoga a konflikty s pedagogy (až po odmítání komunikace s určitým pedagogem, nebo odmítání účasti na určitých předmětech). Jsou zpravidla výraznější u některých pedagogů či v určitých výchovných situacích. Žák je přitom v nezátěžových situacích schopen autoritu některých dospělých ve škole akceptovat bez větších problémů.

Odmítání plnění úkolů či konflikty s pedagogy nejsou ze strany žáka provázeny zjevnými prvky agrese vůči pedagogům. Chování žáka ale narušuje atmosféru ve třídě nebo opakovaně výrazněji zdržuje výuku a má zjevné dopady do jeho školních výsledků nebo do kvality jeho přijetí kolektivem vrstevníků ve škole.

Stupeň 3

Žák se aktivně vymezuje proti autoritě více než dvou pedagogických pracovníků školy a to v delším časovém horizontu. Odmítá plnit zadané úkoly, má s pedagogy časté a závažné konflikty. Opakovaně přitom volí věku nepřiměřené způsoby komunikace s dospělým, vč. možného používání vulgarismů a prvků slovní i fyzické agrese. Chování žáka zásadním způsobem narušuje průběh výuky a ohrožuje autoritu pedagogů v rámci výuky, případně přímo ohrožuje bezpečnost učitele ve třídě.

3.3 ZAČLENĚNÍ DO KOLEKTIVU

Optimální stav

Žák je ve skupině vrstevníků dobře začleněný, se spolužáky má přátelské vztahy, s výjimkou běžných krátkodobých rozepří. Běžné konflikty se spolužáky je schopný řešit sám, příp. se obrátí na dospělého. Úměrně svému věku navazuje nové kontakty. Může se jednat i o žáka se samotářskou povahou, který se do kolektivu méně zapojuje záměrně, ale v situaci potřeby dokáže navázat a udržovat uspokojivé vztahy s vrstevníky i bez pomoci učitele.

Stupeň 1

Žák se ve skupině výrazně odlišuje (mateřským jazykem, chováním, názory, oblečením), ale s podporou pedagoga je vrstevnickou skupinou celkově spíše přijímaný. S dopomocí učitele se úspěšně zapojuje do skupinových činností a navazuje a udržuje kontakty s většinou spolužáků, ač mu to bez této dopomoci může činit mírné obtíže (např. z důvodů povahových zvláštností, pro jinou hodnotovou orientaci, snížené sociální dovednosti, odlišnou normu chování, kterou si přináší z domova, nebo z důvodu „nepřítazlivosti“ pro vrstevnickou skupinu – např. při snížené hygieně).

Stupeň 2

Žák je v některých situacích pravidelně vyloučený (nebo se sám vyčleňuje) z kolektivu, nebo je dlouhodobě přijíman jen několika spolužáky. Některé sociální - především pak konfliktní - situace opakovaně nedokáže řešit adekvátními prostředky (např. domluvou). Kontakt s některými spolužáky udržuje jen formálně v přítomnosti dospělého, případně s jeho pomocí. Obtíže v začlenění do kolektivu žáka omezují a mají zjevný negativní dopad na jeho sebepojetí, nebo na jeho chování, případně na jeho studijní výsledky.

Stupeň 3

Žák se v průběhu většiny času stráveného ve škole nezapojuje věku a situaci přiměřeným způsobem do kolektivu. Se spolužáky komunikuje minimálně (zejména při aktivitách

řízených učitelem), výrazně neobratně nebo z nadřazené či podřízené pozice. Při skupinové práci je žák odmítaný (nebo skupinu sám aktivně odmítá). Může se cítit izolovaný, ale také na situaci nemusí mít náhled. Obtíže v začlenění do kolektivu se závažným způsobem promítají do chování (např. únikovými nebo agresivními projevy, nevhodně volenými pokusy získat si pozornost za každou cenu, apod.) nebo do studijních výsledků žáka a snižují jeho motivaci účastnit se procesu vzdělávání.

4. Indikátory popisující intrapersonální a osobnostní charakteristiky žáka

4.1 SEBEPOJETÍ

Optimální stav

Žák vykazuje přiměřené sebevědomí, přijímá sebe sama s vědomím svých předností i nedostatků. Má věku přiměřený náhled na své schopnosti, znalosti, dovednosti a místo ve skupině (vrstevníci, rodina aj.). Přiměřeně reaguje na svůj úspěch i neúspěch a na běžné sociální situace.

Stupeň 1

U žáka je dlouhodobě zvýrazněn některý z následujících projevů:

- nadhodnocuje či podceňuje svoje možnosti, znalosti, schopnosti
- snaží se získat pozornost okolí za každou cenu nebo se naopak pozornosti ostatních nápadně vyhýbá
- zejména v zátěži reaguje nepřiměřeně situaci: pláče, lituje se, má zvýšené obavy, reaguje vztahovačně, vehementně se brání zodpovědnosti za podíl na situaci - útokem, lhaním, negativismem, nebo se stahuje do sebe, apod.

Tyto projevy pozorujeme spíše v opakujících se, jasně rozpoznatelných situacích a žák s pomocí zvýšené podpory učitele dokáže do značné míry jejich negativní dopady v konkrétních situacích překonat.

Stupeň 2

Projevy u stupně 1 se objevují u žáka opakovaně i několikrát týdně či denně a žák je v některých situacích nedokáže ani s podporou učitele úspěšně korigovat. Proto tyto projevy žáka limitují při dosahování jeho vzdělávacího maxima a komplikují mu navazování a udržování kvalitních vztahů ve skupině. Jedná se např. o výraznou trému, dlouhé úzkostné váhání před zahájením činnosti (vedoucí k selhávání v časově limitovaných úkolech), nezvládání konfliktů a zátěže s následným prudkým emočním doprovodem, nebo také např. o velmi sníženou schopnost odhadnout rizikovost vlastního jednání a potíže s přijetím zodpovědnosti za něj.

Stupeň 3

Žák dlouhodobě natolik výrazně přeceňuje nebo podceňuje své možnosti, schopnosti, dovednosti, že není schopen zúčastnit se některých (případně většiny) školních činností bez přímého dozoru či dopomoci dospělého, případně není schopen se některých aktivit zúčastnit vůbec. Ve většině případů máme důvodné podezření na závažné psychické potíže, jejichž řešení přesahuje rámec možností školy a vyžaduje proto mezioborovou spolupráci. Může se jednat i o dočasnou silnou reakci na vysoce zátěžovou životní situaci – např. na těžký rozvod rodičů, úmrtí v rodině nebo znásilnění. Pro zařazení do stupně 3 v takových situacích předpokládáme vyrovnávání se s následky delší než 3 měsíce, jinak zařazujeme do stupně 2.

4.2 MOTIVACE KE VZDĚLÁVÁNÍ

Optimální stav

Žák je bez výraznějších výkyvů motivován ke vzdělávání a k aktivní účasti na výuce. Jeho rodina chápe potřebu vzdělání a snaží se mu k němu vytvořit adekvátní podmínky.

Stupeň 1

Žák opakovaně dává najevo nezájem o svůj prospěch či nechuť k učení a ke škole, případně se opakovaně brání účasti na některých - většinou subjektivně náročnějších nebo nudných - aktivitách ve vyučování a účastní se jich jen formálně (zabývá se např. pravidelně něčím

jiným, než je výklad). Nezájem žáka o učení nebo výkyvy v něm jsou přitom zjevné v porovnání s většinou spolužáků ze třídy a vede k dosahování mírně nižších studijních výsledků, nikoli však k závažnému výukovému selhávání. Školu žák navštěvuje a ve většině případů jej lze k zapojení do výuky povzbudit, byť s dočasným efektem.

Stupeň 2

Opakovaně demonstrováný nezájem či nechuť žáka k zapojení do některých školních aktivit:

- a) výrazněji limituje jeho studijní výsledky alespoň ve dvou vyučovacích předmětech,
- b) nebo vede k riziku opakovaného záškoláctví (vč. záškoláctví krytého rodinou),
- c) případně je provázen četnými projevy náročného chování v průběhu vyučování.

Může být patrný vliv tlaku rodiny na upřednostnění naplnění očekávané sociální role před vzděláváním (mateřství či péče o mladší sourozence u dívek, brzký nástup k manuální práci u chlapců, motivace rodiny k využívání sociálních transferů apod.). Nebo se může jednat o opakované epizody obav z chování do školy např. kvůli šikaně či adaptačním obtížím, a podobně.

Žák ale zároveň ve výuce demonstruje zaujetí pro činnosti, které jej zajímají, nebo ve kterých je dobrý a respektuje přiměřeně svým sociálním dovednostem autoritu většiny učitelů. Systémovější opatření školy vedou ke zlepšení situace, byť s kolísavým efektem.

Stupeň 3

Žák se dlouhodobě brání účasti na některých činnostech, předmětech či na výuce jako takové, nebo se výuky účastní jen formálně. Zároveň se opakovaně objevuje:

- a) záškoláctví (vč. záškoláctví krytého rodinou),
- b) nebo výraznější nápadnosti v chování žáka (např. zjevná apatie, plačtivost, známky intoxikace, agresivita, rušivé projevy ve třídě, apod.),
- c) nebo významný prospěchový propad ve více předmětech.

Žák je při setrvání stavu potenciálně do budoucna v riziku předčasného odchodu ze vzdělávání. Spolupráci se daří udržet jen pod přímým dohledem dospělého, nebo se ji udržet nedaří.

Může se jednat např. o děti z rodin, kde není vzdělávání vnímáno jako užitečné, nebo kde je dokonce rodinou zakazováno (zejména u sekundárního vzdělávání), o děti pod vlivem party, žáky zneužívající návykové látky, nebo o děti v náročných životních situacích, apod.

4.3 ÚNAVA

Optimální stav

Žák přichází do školy odpočatý a v celkové fyzické i psychické pohodě. Nejsou u něj viditelné známky nadměrné únavy ráno ani v průběhu vyučování. Zvýšenou únavu u žáka lze pozorovat jen výjimečně, a měla by být logicky zdůvodnitelná (např. sledování noční oblohy při výjimečném úkazu).

Stupeň 1

Únava není u žáka výjimečná a svojí intenzitou nebo frekvencí výskytu je nápadná ve skupině vrstevníků. Objevuje se:

- a) intenzivněji několikrát do měsíce jako důsledek srozumitelné příčiny – např. méně závažné zdravotní potíže, změny domácího prostředí žáka ve střídavé péči rodičů, apod.
- b) pravidelně, ale v mírnější podobě – např. jako trvalejší charakteristika organismu žáka, který musí vynakládat zvýšené množství energie na takové úkony, jako je koncentrace pozornosti.

Změna stavu je na žákovi jasně patrná a dočasně způsobuje snížení žákova výkonu, nicméně z dlouhodobého hlediska vzdělávání žáka neohrožuje.

Stupeň 2

Žák je unavený po velkou část až většinu dní v měsíci. Vzhledem k tomu, že se v některých obdobích únava může stát standardním stavem žáka, nemusí být na první pohled snadno rozpoznatelná. Významně však ovlivňuje možnosti smysluplné práce žáka a z dlouhodobého hlediska snižuje kvalitu jeho vzdělávání. Může být důsledkem např. nevhodného denního režimu, nestandardních domácích podmínek či průvodním jevem zdravotního stavu (jako u žáků, trpících častějšími migrénami nebo epilepsií).

Stupeň 3

Žák je každý nebo téměř každý den prokazatelně unavený, a to po celou dobu výuky. Míra únavy během výuky nedovoluje žákovi soustředit se na výuku. Žák může také v důsledku dlouhodobé únavy neadekvátně reagovat na některé situace - od apatie a zpomalených reakcí až po podrážděné a ukvapené jednání. Únava významně limituje efektivní vzdělávání žáka.

4.4 PRACOVNÍ TEMPO

Optimální stav

Žák potřebuje na sledování výkladu a vykonání všech učitelem zadaných činností přibližně stejné množství času, jako ostatní žáci ve třídě. Přitom nemusí v souvislosti s přizpůsobením osobního tempa požadavkům školy pravidelně vynakládat zvýšené úsilí, které by významněji zasahovalo do kvantity nebo kvality odvedené práce. Samostatnou práci nedokončuje ani významně pomaleji, ani významně v předstihu před zbytkem třídy.

Stupeň 1

Žák musí při sledování výkladu či při plnění některých učitelem zadaných činností opakovaně vynakládat zvýšené úsilí, aby sladil své pracovní tempo s ostatními dětmi ve třídě. Častěji proto chybuje v činnostech, citlivých na pracovní tempo a na míru soustředění u práce (jako jsou písemné testy). Zpravidla u takového žáka pozorujeme opakované výkyvy v kvalitě odváděné školní práce. Jsou snadno řešitelné dopomocí učitele, jako je zopakování pokynu, ústní přezkoušení s ponecháním více času na odpověď, regulace tempa a kvality slovního vyjádření žáka otázkami, apod.

Stupeň 2

Žák má dlouhodobě výraznější problémy ve sladění pracovního tempa s požadavky školy v jedné nebo více činnostech a to se již významněji promítá do některých jeho školních výsledků. Nesoulad tempa práce žáka se zbytkem třídy je však zpravidla dobře řešitelný úpravou požadavků na výkon v konkrétních školních činnostech (rozsahu požadované samostatné práce, množství paralelních úkonů, apod.). Do tohoto stupně zařazujeme i rychlejší žáky nadané, s potřebou obohacování učiva.

Stupeň 3

S ohledem na své osobní tempo není žák samostatně schopen plnohodnotně sledovat výuku a věku přiměřeně plnit školní práci napříč více předměty (činnostmi). Zpravidla je přítomno výrazné celkové zpomalení zpracování informací nebo naopak silný myšlenkový trysk, které žákovi neumožňují kvalitně vnímat obsah výuky (pokynů, instrukcí, výkladu) v reálném čase. Tyto obtíže nelze jednoduše řešit pouhým upravením požadavků na žáka v konkrétních činnostech a mívají dopad na jeho celkové fungování i mimo výuku jako takovou. U žáka je předpoklad, že odchylky v pracovním tempu souvisí s jinými závažnějšími obtížemi (jako je porucha pozornosti a aktivity, mentální nebo tělesné postižení, apod.).

4.5 ZNALOST VYUČOVACÍHO JAZYKA

Optimální stav

Žák ovládá vyučovací jazyk, jeho pasivní i aktivní slovník odpovídá věku, v domácím prostředí je podporován v rozvíjení komunikační kompetence.

Stupeň 1

Slovní zásoba v češtině nebo celková úroveň porozumění či vyjadřování žáka je nižší, než bychom očekávali vzhledem k věku žáka, přestože v běžné komunikaci to nemusí být (ale může) vždy zcela patrné. Snížená úroveň jazykových kompetencí se však zjevně projevuje v jasně ohraničených školních činnostech (např. v pravopise, porozumění pokynu nebo zadání, v řešení slovních úloh z matematiky, ve slohu, v překladu do cizího jazyka, v samostatném plynulém vyjadřování při zkoušení před tabulí, apod.). Je však poměrně dobře kompenzovatelná např. zopakovaním a dovysvětlením významu slova, názorným příkladem, gramatickými pomůckami, uzpůsobením podoby prověřování znalostí a podobnými jednoduchými intervencemi učitele.

Do stupně 1 zařazujeme např. i žáky, kteří v domácím prostředí hovoří etnolektem (tj. hovoří češtinou s gramatickými i lexikálními prvky jiného jazyka, např. slovenštiny, ruštiny či romštiny).

Stupeň 2

Omezení v oblasti slovní zásoby, porozumění nebo vyjadřování žáka je zcela zjevné a značně limituje jeho proces vzdělávání napříč více předměty. Na druhé straně však nedosahuje úrovně, kdy by žák nezvládal v češtině základní komunikaci, nerozuměl běžným pokynům a zjednodušenému výkladu.

Stupeň 3

Žák:

- a) vůbec nehovoří česky,
- b) nebo v češtině příliš nerozumí ani běžným pokynům a dělá mu potíže chápat obsah výkladu,
- c) případně pokynům i výkladu rozumí, ale je natolik omezen v některé z forem exprese češtiny (aktivní slovní vyjadřování, neznalost latinky, apod.), že se nemůže plnohodnotně účastnit některých podstatných aktivit ve vyučování.

4.6 PRACOVNÍ NÁVYKY A SAMOSTATNOST VE VÝUCE

Optimální stav

Žák je schopen následovat běžné pokyny učitele i bez jeho přímé dopomoci a to věku přiměřeně organizovaným, promyšleným způsobem. Dokáže postupovat podle instrukcí, nečiní mu potíže dodržet stanovený postup. Přiměřeně věku si umí si naplánovat a zorganizovat vlastní práci. Adekvátně věku je také schopen svou práci vyhodnotit (zda dosáhl očekávaného výsledku, zda zvolený postup byl správný apod.). Dokáže používat známé pomůcky a materiály na přibližně stejné úrovni, jako jeho spolužáci (např. se sám oblékne na tělocvik, najde požadované cvičení v učebnici, připraví si sám pomůcky na lavici). Orientuje se v režimu výuky a po budově školy. Ve známých problémových situacích je schopen (v souladu s věkem a osobními zkušenostmi) činit samostatná rozhodnutí a iniciovat řešení. Zahájené činnosti při dostatku času dokončuje bez potřeby opakovaného povzbuzování.

Stupeň 1

Žák potřebuje soustavně větší dohled a dopomoc učitele pro nedosahování plné samostatnosti v některých typech činností, které již většina spolužáků zvládá poměrně snadno. Žák má obtíže s dodržením složitějších instrukcí a postupů zahrnujících více po sobě jdoucích kroků.

Mívá obtíže s plánováním činnosti (např. postupu při výpočtu slovní úlohy). Nejedná se přitom o důsledek sníženého nadání na konkrétní činnost (např. o potíže u šplhu). Příčinou je spíše:

- a) výrazně omezená osobní zkušenost s některými typy činností z domova oproti vrstevnické skupině,
- b) nebo potíže v samostatném rozhodování a v zahajování činnosti při nejistotě,
- c) nebo snížené pracovní návyky, které nedovolují žákovi pracovat přiměřeně organizovaně, systematicky a promyšleně, aby dokázal činnost sám správně v daném časovém limitu dokončit.
- d) žákovi může také dělat potíže samostatná orientace v čase nebo v prostorách školy.

Po opakovaném nácviku a pod dohledem učitele je však žák schopen podávat věku přiměřené výsledky.

Stupeň 2

Žák má obtíže s dodržением i jednodušších instrukcí a postupů. Většinou si nedovede správně naplánovat činnost. Ve vícero předmětech dokáže samostatně pracovat pouze s modifikovanou instrukcí (potřebuje např. činnost předvést na konkrétním příkladu a „nakrokovat“) a při časté průběžné zpětné vazbě.

V činnostech, kde výsledek výrazněji závisí na jeho samostatnosti a kvalitě pracovních návyků, je schopen podávat věku přiměřené výsledky jen po úpravě podmínek (např. jen při ústním zkoušení s dopomocí návodnými otázkami, pracuje-li podle znázornění postupu práce, apod.).

Stupeň 3

Žák není schopen ve více předmětech pracovat bez dohledu a dopomoci dospělého ani v průběhu krátkých aktivit, nebo jen výjimečně. Ani opakovaný nácvik činnosti přitom nevede k viditelným pokrokům ve schopnost jejího samostatného zvládnutí a potíže mají významný negativní dopad na celkové školní výsledky žáka.

4.7 POZORNOST

Optimální stav

Dítě se soustředí přiměřeně věku na výklad učitele i na všechny ostatní činnosti ve výuce. V jeho schopnosti soustředění nepozorujeme výraznější nápadnosti co do trvání, intenzity a kapacity pozornosti. Ta je poměrně konstantní v čase. Žák tedy přiměřeně svému věku zvládne nereagovat na běžné rušení v okolí a neodbíhá nadměrně často k podnětům, které nesouvisí se zadanou činností. Vyslechne všechny informace podstatné pro řešení úkolu, než začne jednat. Pracuje přesně, všímá si i detailů. Zvládá kombinovat více souvisejících úkonů v komplexnějších činnostech (rozdělí pozornost mezi více činností) a přecházet z jedné činnosti na druhou přibližně stejně rychle, jako žáci ostatní ve třídě. Soustředění neprovází nápadný úbytek energie, únava.

Stupeň 1

Žák má nápadné potíže v některé dílčí složce pozornosti (intenzita, rozsah, stabilita v čase, citlivost k detailům, apod.), pro které musí na některé úkony vynakládat více úsilí, aby dosáhl srovnatelného výsledku jako stejně disponovaní spolužáci. Potíže vedou k občasnému selhání v jasně ohraničených činnostech (zpravidla přímo závislých na dobrém soustředění) a dají se poměrně dobře kompenzovat drobnými zásahy učitele a malými úpravami ve výuce, způsobu

zadávání a ověřování práce. Potíže se významněji neodráží na celkových studijních výsledcích žáka, který při vhodné úpravě podmínek pracuje v souladu se svými schopnostmi.

Stupeň 2

Dítě má takové potíže v jedné nebo několika dílčích složkách pozornosti, že významněji dopadají na jeho studijní výsledky napříč několika předměty. Ještě však závažněji nenarušují jeho soběstačnost ve výuce. Dítě např. méně kvalitně vnímá některé úseky výkladu (např. v posledních dvou vyučovacích hodinách, v některé dny, výklad podávaný čistě vyprávěcím způsobem, apod.), pravidelně pracuje s chybami kvůli nezohlednění všech informací ze zadání úkolu, nezvládá rozdělování pozornosti při úkonech, jako je opis z tabule, apod.

Stupeň 3

Žák i u více důležitých činností udrží samostatně pozornost jen po velmi krátkou dobu a to i přes podporu učitele. Pro kvalitní účast na výuce potřebuje neustálý dozor a průběžnou zpětnou vazbu, jinak pracuje výrazně pod svými možnostmi. Některých typů činností se účastní prakticky bez jakéhokoli efektu učení právě pro neschopnost se kvalitně soustředit na jednotlivé slyšené nebo viděné informace.

4.8 KOGNITIVNÍ PŘEDPOKLADY

Optimální stav

Žák přiměřeně věku vnímá a chápe nové i již známé informace. Zapamatuje si přibližně stejně věcí, jako jeho spolužáci, tvořivě o svých poznatcích uvažuje a dokáže je s postupujícím učením prakticky uplatnit i v jiných situacích, než ve kterých se je naučil původně. Rozumí informacím bez ohledu na jejich vstupní modalitu (zda je slyšel, viděl, cítil, četl, ...). Dokáže své myšlenky slovně zprostředkovat druhým úměrně svému věku. Tvoří se u něj i vnitřní řeč a schopnost vizualizovat si některé informace v představách.

Stupeň 1

U dítěte se po delší dobu manifestují dílčí obtíže v některé složce kognice (vnímání, představivost, paměť, řeč, rozumové schopnosti, apod.), pro které musí na některé školní úkony vynakládat více úsilí, aby dosáhl srovnatelného výsledku jako jeho spolužáci. Častěji selhává v několika málo poměrně ohraničených činnostech nebo funkcích (např. v práci, která závisí na schopnosti představit si zapamatované před očima, v orientaci ve vizuálně-prostorových schématech, v porozumění teoretičtějším učivu, při samostatné volbě algoritmu řešení úkolu, ve schopnosti verbalizovat své vědomosti před tabulí, apod.). Ty se dají se poměrně dobře kompenzovat drobnými zásahy učitele a malými úpravami ve výuce, způsobu zadávání a ověřování práce. Případně je žák dokáže vyrovnat výbornými výsledky ve stejném předmětu při jiných typech činností. Neodráží se tedy významněji na dlouhodobých studijních výsledcích žáka. Do stupně 1 zařazujeme i žáky, kteří přichází zanedbání v myšlenkovém a řečovém vývoji z rodiny, u kterých vede reedukace k rychlým pokrokům a u nichž je pravděpodobnost srovnání výkonů se spolužáky během 1 školního roku.

Stupeň 2

Dítě má takové potíže v jedné nebo několika dílčích složkách kognice, že významněji dopadají na jeho studijní výsledky napříč několika předměty. Není závažněji narušena jeho soběstačnost po dobu výuky. Některé typy činností ale žák zvládá dlouhodobě významně hůře, než by odpovídalo jeho věku, zpravidla potřebuje při učení více času než ostatní pro

dosažení stejného výsledku. Potřebuje např. nové učivo slyšet vícekrát, s demonstrací na konkrétním příkladu a s delší fází automatizace. Do stupně 2 zařazujeme i žáky se zanedbanou předškolní přípravou z rodiny, u nichž je předpoklad srovnání výkonů se spolužáky do konce 1. stupně ZŠ.

Stupeň 3

Žák má dlouhodobě výrazněji sníženou schopnost vnímat, pamatovat si, chápat nebo používat nové informace a to do takové míry, že předpokládáme trvaleji snížené školní výsledky i při velké snaze a motivaci ve výuce. Žák je schopen naučit se některé úseky učiva napříč více předměty pouze v zjednodušené podobě, s podporou pomůcek a učitele, s omezenou schopností poznatky aplikovat do nových situací. Nejedná se o důsledek snížené spolupráce žáka nebo rodiny se školou (byť mohou být paralelně přítomny). Předpokládáme příčinu ve vrozených kognitivních predispozicích, případně se jedná o důsledek onemocnění/úrazu s dopadem na fungování nervové soustavy nebo o stav, vzniklý dlouhodobou nízkou stimulací kognitivního vývoje v domácím prostředí od útlého věku dítěte.

5.1 PŘIPRAVENOST NA ŠKOLNÍ DOCHÁZKU - SEBEOBSLUHA A SAMOSTATNOST VE VÝUCE

Optimální stav

Žák se dokáže sám obléknout i obout, je soběstačný při užívání toalety, umí jíst příborem. Žák se přiměřeně věku orientuje v režimu výuky a po budově školy (zná rozvrh, ví, kde jsou jeho učebny), dokáže si na hodinu připravit potřebné učební materiály a pomůcky.

Stupeň 1

Žák má dílčí obtíže v sebeobsluze (např. nedovede si zavázat tkaničku nebo má obtíže se zapínáním knoflíků, případně umí jíst pouze lžící apod.) a/nebo žák nedosahuje plné samostatnosti v přípravě na výuku (neorientuje se v rozvrhu nebo si nedokáže včas připravit potřebné učební materiály a pomůcky), nedostatky se přitom projevují občas, ale opakovaně. Na pokyn učitele či spolužáků žák adekvátně reaguje (připraví si, co potřebuje, přesune se do jiné učebny apod.)

Stupeň 2

Žák má závažnější obtíže ve více oblastech základní sebeobsluhy (např. v oblékání, obouvání a stravování) a/nebo žák často není schopný se samostatně připravit na výuku, neorientuje se v rozvrhu výuky. Žák při přípravě na jednotlivé vyučovací hodiny potřebuje větší podporu učitele nebo spolužáků.

Stupeň 3

Žák má závažné obtíže ve všech oblastech základní sebeobsluhy (oblékání, obouvání, užívání toalety, stravování) a/nebo žák bez podpory učitele není schopen se samostatně připravit na vyučovací hodiny, celkově se neorientuje v režimu výuky, má obtíže s orientací po budově školy. Je třeba trvalý dohled učitele.

5.2 PŘIPRAVENOST NA ŠKOLNÍ DOCHÁZKU - DÍLČÍ FUNKCE

Optimální stav

Žák má přiměřeně rozvinuté sluchové vnímání (např. rozlišuje zvukově podobné hlásky, určí hlásky ve slově, pamatuje si právě vyslechnutou krátkou informaci), zrakové vnímání (např. rozliší symboly lišící se tvarem nebo otočením v prostoru, dokáže analyzovat komplexní obrázek, dokáže si zapamatovat sekvenci obrázků), prostorovou orientaci (dokáže rozlišit nahoře/dole, nad/pod, vedle, mezi, před/za, vpravo/vlevo), jemnou motoriku (kresba odpovídá věku, dokáže obkreslit přiměřený vzor, dokáže manipulovat s ručním náčiním a drobným materiálem), vnímání posloupností a časového sledu (např. dokáže vyjmenovat dny v týdnu ve správném pořadí, dokáže vytvořit řadu obrázků podle vzoru, orientuje se v pojmech před/po, dříve/později, první/poslední).

Stupeň 1

Žák má dílčí deficity v jedné nebo více výše uvedených oblastech. Proto musí v souvisejících typech školních činností vynakládat oproti svým vrstevníkům zvýšené úsilí a častěji v nich chybuje přes správné teoretické osvojení daného učiva. Rozdíl v kvalitě práce žáka v činnostech, které mu dělají problémy, je v porovnání s jeho vrstevníky sice patrný, ale pomocí jednoduchých opatření ze strany učitele jej lze zcela vyrovnat (např. volbou jiné formy ověřování dovedností, využitím pomůcek, přehledů, zkrácením rozsahu cvičení, apod.). Žák např. při zápisu komolí slova se shlukem souhlásek, protože chybuje v jejich

rozhláskování; píše s nižší úpravou a pomaleji, ale čitelně; přehlíží v časovém stresu detaily na obrázcích, ale na pokyn učitele chyby dohledá, apod.

Stupeň 2

Žák má závažnější deficity v jedné nebo více výše uvedených oblastech. Obtíže se mohou projevat i ve vyšším než prvním ročníku. V souvisejících, jasně vymezených typech činností již nezvládá žák pracovat přiměřeně svému věku – např. píše s velkým množstvím chyb, obtížně spojuje písmena při čtení do slabiky, ztrácí se v číselné řadě, apod. Obtíže mu však nebrání ve zvládnutí učiva daného předmětu jiným způsobem (např. dokáže dílčí úkony zrealizovat popořadě, přestože je nedokáže v činnosti vzájemně propojit) a lze je do velké míry kompenzovat dopomocí učitele, intenzivnější reedukací a volbou vhodných metod výkladu a ověřování znalostí.

Stupeň 3

Žák má závažné deficity ve vícero z výše uváděných oblastí, je zjevné podcenění či absence vhodné stimulace dílčích funkcí v předškolním věku. Obtíže se mohou projevat i ve vyšším než prvním ročníku. Hrozí citelné zaostávání nejen v souvisejících školních dovednostech (vč. osvojování trivia), ale také postupný vznik obtíží sekundárních (např. omezení samostatnosti ve výuce pro problémy se čtením zadání úkolů v učebnici).

5.3 PŘIPRAVENOST NA ŠKOLNÍ DOCHÁZKU – ZVLÁDÁNÍ MYŠLENKOVÝCH OPERACÍ

Optimální stav

Po vstupu do školy dítě chápe pokyny a výklad učitele na věku přiměřené úrovni, dokáže na ně adekvátně reagovat a řešit přibližně stejně náročné úkoly, jako jeho spolužáci. Učení u něj vede k patrnému rozvoji. V myšlení již začíná uplatňovat logiku (zatím ve vazbě na známé a dobře představitelné situace), zvažování více hledisek při rozmýšlení o příčině a následku, třídění na základě podstatných vlastností předmětů a jevů. Poznatky si dokáže s dopomocí učitele uspořádat a smysluplně o nich hovořit. Je bez známek nadměrné zátěže a změn v postoji ke školní práci v souvislosti s častým nepochopením pokynů učitele (ale může je vykazovat z jiných příčin). Rodinné prostředí poskytuje dítěti dostatek podpory a podnětů pro školou očekávaný vývoj.

Stupeň 1

Žák musí na pochopení výkladu učitele dlouhodobě vynakládat zvýšené úsilí.

- a) Může z domova přicházet vybaven menší znalostní základnou a nižší slovní zásobou, které vedou ke zvýšené potřebě co nejvyšší konkretizace a názornosti výkladu.
- b) Nebo pro pochopení některých souvislostí potřebuje o něco více času a déle mu trvá nové poznatky si zautomatizovat.
- c) Případně pouze není zvyklý při činnosti přemýšlet a uchyluje se proto k málo efektivním strategiím práce s informacemi.

Dobře však reaguje na názornější formy výkladu, důkladnější vysvětlení se zohledněním aktuální úrovně znalostí a vědomostí, nebo na stimulaci učitelem k postupnému nacvičení pokročilejších strategií řešení problémů.

Stupeň 2

Žák si novou látku osvojuje zřetelně pomaleji než zbytek třídy, nebo má výraznější problémy pochopit náročnější učivo v některém předmětu (typicky v matematice).

Přitom se zjevně jedná:

- a) o důsledek způsobu, jakým žák zpracovává nové informace (např. méně si je do paměti uspořádává, nepropojuje si nové údaje se staršími, učí se chaoticky, bez rozpoznání podstatných bodů učiva, nechápe příčinné souvislosti, apod.)

b) nebo o důsledek nižší úrovně vědomostí, znalostí a zvládnutí pojmů při vstupu do školy.

Dokáže však dobře profitovat z individualizované práce s dospělým – pod intenzivnějším vedením dospělého (zejm. při samostatné práci s učitelem) dosahuje pokroků.

Stupeň 3

Žák má trvalejší těžkosti s chápáním výkladu a s učením se novým poznatkům obecně. Často rychleji zapomíná i látku starší a nedokáže si již naučené optimálně logicky vyvodit. Potíže přitom nejsou vázány pouze na několik konkrétních typů úkolů, ale promítají se napříč všemi naukovými předměty. Žák je proto ve zvýšeném riziku školního neúspěchu. Předpokládáme přidružená oslabení dalších oblastí (jako je řeč, pozornost, apod.), nebo pomalejší rozumový vývoj.